

LIETUVOS AIDAS

VALSTYBĖS LAIKRAŠTIS. ĮSTEIGĖ DR. J.BASANAVIČIUS 1917 M. VASARIO 28 D.

LITERATŪRA

06 25. Knygos „Sudeikiai ateities kartoms“ pristatymas – konferencija Utenoje

Dr. Aldona Vasiliauskienė

2013 m. birželio 21 d. Utenoje „Abuvos“ salėje Sudeikių seniūnijos iniciatyva organizuotoje konferencijoje buvo pristatyta prof. habil. dr. Algirdo Vyžinto sudaryta ir parengta knyga „Sudeikiai ateities kartoms“.

Sudeikių seniūnas pristato knygos išleidimo talkininkus ir mecenatus

Kilniai ir išmoningai renginį vedęs Sudeikių seniūnas Virgilijus Gaižauskas kalbėjo, kad 2011 m. buvo pristatytas projektas „Sudeikiai ateities kartoms“ dėl knygos išleidimo. Projektą rengė Kultūros ir socialinės plėtros centras (pirmininkė Matriona Tuskenienė).

Sunkaus ir atsakingo knygos parengimo darbo imtis buvo prikaltas prof. habil. dr. Algirdas Vyžintas, gebėjęs surinkti rimtų ir atsakingų mokslininkų bei kitų asmenų, mylinčių savo kraštą, komandą.

Seniūnas priminė, kad Sudeikiuose knygos pristatymas bus liepos 13 d. prieš Šv. Elžbietos atilaidus, o šis renginys – konferencija – liudijimas apie knygos išleidimą. Tačiau akcentavo, kad knyga nebus pardavinėjama: jis skirta bibliotekoms, visuomeninėms organizacijoms ir bus kaip kraštą reprezentuojanti knyga svečiams. Seniūnas pasidžiaugė, kad knyga „Sudeikiai ateities kartoms“ nuvežta į Vajasiškį ir bus padovanota ten besilankančiai Lietuvos Respublikos Prezidentei Daliai Grybauskaitė.

Sudeikių seniūnas Virgilijus Gaižauskas (kairėje) įteikia knygą prof. habil. dr. Algirdui Vyžintui. Nuotraukos Adolfo Sinkevičiaus

Seniūnas V. Gaižauskas dėkojo leidybos rėmėjams: Europos žemės ūkio fondui kaimo plėtrai: Europa investuoja į kaimo vietas; Lietuvos LEADER ?? ir Utenos regiono vietos veiklos grupei. Išvardijo ir 17 rėmėjų, pradedant Utenos rajono savivaldybe, spauda („Utenos apskrities žinios“, „Utenos diena“ ir „Utenis“), Sudeikių seniūnijos administracijos darbuotojais, įvairiom UAB bei asmenims. Dėkojo leidyklai „Utenos Indra“ už kruopštų darbą ir kantrybę, fotografui Adolfui Sinkevičiui ir dar vienuolii fotografui bei Utenos kraštotyros muziejui ir asmenims iš kurių albumų paimtos nuotraukos puošia knygą.

Dėkojo mokytoji Vytautui Petroniui, kad knygą papuošė jo sukurti ekslibrisai.

Priminė, kad į projektą įėjo ir ženkliau Sudeikiams sukūrimas, kalbėjo ir rodė įvairiausių siūlytų variantų bei išrinktojo – piešinius.

Pagal projektą buvo numatyta išleisti knygą iki 600 puslapių, tačiau apimtis išaugo – 672 puslapiai.

Konferencijos dalyviai išklaušė šešis pranešimus „Sudeikių etninės kultūros bruožai“ (prof. habil. dr. Algirdas Vyžintas), „Pokarinis Kirklių kaimas“ (dr. Romas Pakalnis), „Utenos krašto šviesuoliai“ (dr. Aldona Vasiliauskienė), „Paalaušių partizanai“ (Balys Juodzevičius), „Sudeikių krašto gamtinės – geologinės sąlygos“ (akademikas Algimantas Grigelis) ir „Alaušas“ (dr. Elena Žukaitė).

Iš prof. habil. dr. A. Vyžinto minčių

Profesorius džiaugėsi, kad Lietuva – pasaulio taškas, kur gražiausi Rojaus kempeliai, o Sudeikiai – vienas iš tų Rojaus kempelių, kur taip susieta gamtos ir žmogaus vienovė. O Alaušo ežeras – tyra – tyra Dievo ašara, nukritusi į šį kempelį.

Knyga „Sudeikiai ateities kartoms“ – tai tuo pačiu ir ateities tyrinėtojų, kurie prisilies prie šio kampelio, tai dokumentas ir kartu didžiulis informacinių žinių bagažas, kuriuo galės remtis būsimi mokslininkai.

Konferencija knygos „Sudeikiai ateities kartoms“ pristatymo metu. Sėdi iš kairės akademikas Algimantas Grigelis, dr. Elena Žukauskaitė, dr. Romas Pakalnis. Antroje eilėje: Matrona Tuskenienė ir Lina Gaizauskienė. Trečioje eilėje: Saldutiškio seniūnas Bronius Šlogeris ir Daugailių seniūnė Giedrė Eimutienė

Prof. A. Vyžintas sudaręs ir parengęs knygą „Vyžuonos. Kraštas ir žmonės“, kurią 2006 m. išleido UAB „Utenos Indra“ džiaugėsi, kad „Vermės“ leidykla (vadovas Petras Jonušas) ėmėsi grandiozinio darbo – išleisti visų Lietuvos valsčių istorijas. „Vermė“ rengiasi išleisti dviejų tomų knygą „Užpaliai“ (į šį valsčių įeina ir daugelis Sudeikių kaimų), kadangi Sudeikiai niekur nepaminėti kaip valsčius, tad „Vermė“ ir neįsitraukė į jo savo planus.

Knygoje „Sudeikiai ateities kartoms“, kaip kalbėjo prof. A. Vyžintas – ir moksliniai straipsniai – netgi studijos: žinomų Lietuvos tyrinėtojų, atsiliepusių į šį projektą, darbai. Profesorius išvardijo mokslininkus, pristatė jų tyrinėtus temas: iš 180 straipsnių 13 priskyre atitinkančius mokslo tiriamiesiems darbams. Prof. A. Vyžintas, nors pagal kilmę vyžuoniškis, tačiau vaikystę ir jaunystę praleidęs prie Alaušo, tad seniūno V. Gaizausko įkalbinėjamas, sutiko imtis knygos, skirtos Sudeikiams, sudarytojo darbo. Profesorius juokavo: „Sutikdamas imtis šio darbo, nepasiziūrėjau į pasą, nekrepčiau dėmesio į metus, tačiau netikėti sveikatos sutrikimai privertė susirūpinti ir, aišku, atėmė daug brangaus laiko“. Prof. A. Vyžintas apgailestavo, kad itin trūksta rašytinių šaltinių Sudeikių istorijai nušviesti, tačiau džiaugėsi, kad pradėjęs dirbti, sužinojo, jog buvęs Sudeikių kaimas jau 1816 m. tapo miesteliu ir iki nepriklausomybės (taigi daugiau 100 metų) buvo valsčiaus centras, buvo išvystyta aukšto lygmens kultūrinė veikla. Dirbant paaiškėjo, kad patys sudeikėnai daug dokumentų sunaikino. 1863 m. sukilėliai, naikindami caro dokumentus, kartu sunaikino ir daugelį kitų. Dokumentai buvo naikinami ir karo bei pokario metais... Mokslininkas apgailestavo negalėjęs knygoje panaudoti daugelio geros kokybės senųjų nuotraukų – jų nebuvo galima identifikuoti, tad leidinyje dominuoja vėlyvojo laikotarpio nuotraukos. Tad ragino visus kiekvienoje nuotraukoje užrašyti metus ir asmenis, kitus faktus... Supažindino ir su sudeikių etninės kultūros svarbiausiais bruožais.

Dr. Romas Pakalnis – apie pokarinį kaimą

Sudeikių seniūnijos Garbės pilietis, Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos pirmininkas, Gamtos tyrimų centro Mokslo tarybos pirmininkas Valstybinės saugomų teritorijų tarnybos direktoriaus pavaduotojas kraštiečių dr. Romas Pakalnis kalbėjo apie Šventojo Rašto atvežimą iš Romos Šv. Kazimiero lietuvių kolegijos į Lietuvą. Jam pasakius, kad prieš kelis metus nebūtų galėjęs vežti, nebūtų praleidęs saugumas – užsieniečiai nesuprato: „Betgi čia Šventasis Raštas, tai koks gi gali būti nusikaltimas?“ Pasakojo apie prievartinį vietos ūkininkų surašymą į „Jūros“ kolūkį. Kelias paras išlaikytiems į salę suvarytiems ir nesirengiantiems rašyti prašymą priimti į kolūkį vyrams, buvo pasakyta, kad ne visi ir bus priimti į kolūkį. Supratę, kad toks pasakymas – tai perspėjimas, kad važiuos pas „baltąsias meškas“, vyrai parašė pareiškimus. Kai buvo skiriamas brigadininkas, žmonės nesuprato, jo pareigų ir į aiškinimus, kad jis pasakysiąs, kada sėti ar sodinti, pjauti ir dirbti kitus ūkio darbus, ne vienas atsakė: „Ar aš kvailas, kad man reikia nurodinti? Pats gi žinau!“ Mokslininkas nubrėžė gražią paralelę: žmonių atpratimo nuo savarankiškumo, nuo mąstymo ir deklaruojamo sugrįžimo į savarankiškumą. Dr. R. Pakalnis teigė, kad mes tebegyvename gyvenimo virsmo laike ir ateitis – kokia ji bus – priklauso nuo mūsų visų pastangų.

Knygos „Sudeikiai ateities kartoms“ viršelis

Dr. Aldona Vasiliauskienė priminė krašto šviesuolius

Straipsnio autorė savo pasisakyme priminė gražius šių metų jubiliejus, ragino nepamiršti paskleisti apie juos žinių, nes jie garsino ne tik Utenos kraštą, Panevėžio vyskupiją, bet ir visą Lietuvą. Apie kai kuriuos garsus pasklido toli už Lietuvos ribų: Dievo tarną arkivyskupą Mečislovą Reinį, prof. kun. Antaną Liumą SJ, prof. Kazį Pakštą, dr. kun. Juozapą Čepėną, mons. Petrą Baltušką. Į šių garbių žmonių, 2013-ųjų metų – Tikėjimo metų, Palaimintojo Jono Pauliaus II lankymosi Lietuvoje 20-mečio, gražiai įsipina knyga „Sudeikiai ateities kartoms“, jos iniciatorius Sudeikių seniūnas V. Gaizauskas ir šios iniciatyvos pagrindinis vykdytojas prof. A. Vyžintas – tad jie jau tapę Utenos krašto šviesuoliais.

Apie Utenos krašto šviesuolius kalba dr. Aldona Vasiliauskienė (dešinėje); prie stalo sėdi pirmininkaujantis Sudeikių seniūnas Virgilijus Gaižauskas

Balys Juodzevičius kalbėjo apie partizanus

Balys Juodzevičius knygai „Sudeikiai ateities kartoms“, parašė straipsnį „Paalaušių partizanai“: sudarė 102 –jų Sudeikių apylinkėse žuvusių partizanų sąrašą (žūties laiką, vietovę, kai kur ir aplinkybes), 115-kos smurtine mirtimi kritusių sąrašą, išaiškino 41 partizanų ryšininką ir rėmėją, 25-kis ypač pavojingus sovietinei valdžiai sudeikėnus.

Pranešėjas kalbėjo, kad buvo tarpusavio pykčio, keršto, trūko sąžiningumo, tad nekaltu kraujo pralietu ir dėl minėtų priežasčių. Tyrinėtojo paskaičiavimais 1945 metais Utenos apylinkėse buvo per 400 įvairių šnipelių, pasiruošusių tarnauti ir tarnavusių okupantams.

Iš akademiko Algimanto Grigelio pasakytų minčių

Akademikas, habil dr. prof. Algimantas Grigelis labai gražiai įvardijo knygos gimimo „tėvus“: seniūną Virgilijų Gaižauską pavadino premjeru, o prof. Algirdą Vyžintą – Kultūros ministru. Nors akademikas kilęs iš Utenos, tačiau vaikystėje iki išvykimo studijuoti gyveno Sudeikių gatvėje, su prof. A. Vyžintu – bendraklasiai.

Akademikas pažymėjo, kad kiekvieną mokslinį darbą dirba su malonumu, tad ir apie Sudeikius rašyta su tokiu pačiu nusiteikimu. Mokslininkas pažymėjo, kad Sudeikių kraštas gražus, labai gražus reljefas, įdomi jo įvairovė. Tačiau prieš užbaigiant straipsnį, apvažiavo visus Sudeikius, Alaušą, kad galėtų juo pasigerėti.

Profesorius teigė, kad nėra duomenų apie tai. Kad sudeikiškiai būtų emigravę – jis buvo stiprus, nes jau protėviai susiurbė tą lokalinį ekstraktą. Mokslininkas A. Grigelis kalbėjo apie gamtos išsaugojimo būtinybę...

Alaušą įsimylėjusi dr. Elena Žukauskaitė

Mokslininkė kalbėjo, kad ji gimusi, vaikystę ir jaunystę praleidusi prie Alaušo, tad ežeras ją jaudina kaip tėvas. Tai retas ežeras, kurį galima vadinti krikštulu, o jai iš visu tyrinėtų ežerų pats brangiausias. Dr. E. Žukauskaitė kalbėjo apie meilę ežerui ir būtinybę jį saugoti – išsaugoti ateities kartoms...

Po oficialių kalbų knygos „Sudeikiai ateities kartoms“ gimimą sveikino uteniškiai ir iš kitur atvykę svečiai. Gražaus dėmesio sulaukė Žanetos ir Antano Kibickų bei Zitos Mackevičienės pasakytos mintys.

Knygos leidėjai UAB „Utenos Indra“

UAB „Utenos Indra“ vadovai Žaneta Kibickienė su Antanu Kibicku džiaugėsi dėmesiu jų leidyklai ir mokslininkų išsakytomis leidyklai padėkomis ir pagyroms. A. Kibickas kalbėjo: „Duok, Dieve, kad daugiau atsirastų tokių darbdavių, kurie duotų darbo tokioj svarbioj kultūrinėj srity“. Ponia Žaneta džiaugėsi, kad galėjo pabuvoti tokioje mokslinėje konferencijoje, skirtoje supažindinti su knyga „Sudeikiai ateities kartoms“. Žaneta Kibickienė kalbėjo, kad profesorių A. Vyžintą pažįstanti nuo studijų laikų kaip vyriausiąjį „Šviesos“ ansamblio dirigentą, kuriame ji šoko. Ž. Kibickienė pasakė: „Istorija eina ratu ir jį reikia žvelgti atidžiai ir atsakingai, bei padaryti daug darbų“. Gėlių puokštes Žaneta įteikė Sudeikių seniūno žmonai Linai Gaižauskienei, o Antanas – prof. A. Vyžintui.

Utenos kultūros skyriaus vyr. specialistė Zita Mackevičienė.

Z. Mackevičienė pažymėjusi, kad atostogaujanti ir galinti kalbėti tik savo, privataus asmens, vardu, pasakė: „Knygos „Sudeikiai ateities kartoms“ pasirodymas – didelė šventė Utenai. Tai dvasios puota, teikianti pamatinių vertybių. Knyga – didžiulė vertybė, liekanti ateities kartoms. Tai labai reikalingas leidinys ne tik reprezentacinis atvykstantiems svečiams, bet ir kiekvienam mūsų.“

Visiems kalbėjusiems buvo įteikta knyga „Sudeikiai ateities kartoms“ ir Sudeikių ženklukas.

Po oficialių kalbų, kitos išvarginti renginio dalyviai, ilgai bendravo gaivindamiesi vėsiu vandeniu, arbatos ar kavos puodeliu prie vaisėmis padengtų stalų. Profesorius A. Vyžintas, seniūnas V. Gaižauskas bei kiti autoriai pageidaujantiems ilgai rašė autografus...

Atgal